

Slobodjanuk H. R., Glushkova N. M. The Ukrainian intelligentsia in the early 20th century.

The article is dedicated to the problems of creation of the Ukrainian state system and to the role of intelligentsia as one of main forces of revolution processes in Ukraine in the early 20th century. The author analyzes social and political situation and makes an effort to define the position of intelligentsia in the structure of the Ukrainian society of that period.

В. Іващук

**УЧАСТЬ НАДДНІПРЯНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ
ЕМІГРАНТІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ГАЛИЦЬКОЇ ГРОМАДСЬКОЇ
ОРГАНІЗАЦІЇ “УКРАЇНСЬКИЙ ГОРОЖАНСЬКИЙ
КОМІТЕТ” В 1921 РОЦІ**

Одним із тяжких наслідків поразки Української революції 1917–1921 рр. стали масові переміщення української людності в сусідні держави, зокрема, до Польщі. На інтернуванні тут перебували 15-тисячна армія УНР та понад 10 тис. біженців-українців [1]. Певна частина з них знаходилася на території Західної України, тож дослідження характеру самоорганізації і діяльності цієї політичної еміграції є загалом важливим у контексті вивчення українського національно-визвольного руху. Тому метою даної статті є поглиблення знань про наслідки Української революції першої чверті ХХ ст. У цьому контексті завданнями цієї статті є висвітлення діяльності частини наддніпрянської політеміграції в структурі галицьких громадських організацій, а також співпраці із галицьким громадянством. Основною джерельною базою даної статті є фонд Українського Горожанського Комітету (Ф. 462), який знаходиться в Центральному державному історичному архіві України у м. Львові, де відкриті матеріали про діяльність цієї головної громадської організації Східної Галичини в 1918–23 рр. Явищу української еміграції (насамперед, її політичному складникові) присвячено дослідження польських вчених Я. Бруського (Petlurowcy: Centrum Państwowe Ukrainiskiej Republiki Ludowej na wychodźtwie (1919–1924)), Р. Потоцького (Idea restytucji Ukrainiskiej Republiki Ludowej (1920–1939)). Хроніку життя міжвоєнної української еміграції в Польщі дослідив О. Віш-

ка (*Emigracja ukraińska w Polsce: 1920–1939*). Тим не менше, окреслена проблема ще має ряд маловисвітлених аспектів.

Для всесторонньої допомоги наддніпрянським політичним емігрантам, які перебували в Галичині, залучення їх до місцевого громадського життя та адаптації до місцевих умов провідна тогочасна галицька громадська інституція — Український Горожанський Комітет (УГК) на початку червня 1921 року утворила у своєму складі т. з. “Наддніпрянську секцію”, яка мала сприяти емігрантам з Наддніпрянської України. Вона діяла аж до розпуску УГК польською владою у жовтні цього ж року [2]. До роботи у секції було запрошено відомих УГК українців-наддніпрянців.

Допомога наддніпрянським політичним емігрантам проводилася систематично та планомірно. 14 червня 1921 року голова Наддніпрянської секції головної управи УГК Р. Лащенко задля цього видав розпорядження до окружних та місцевих осередків УГК тих місцевостей Галичини, де перебували емігранти-наддніпрянці: негайно утворити за львівським зразком відповідні наддніпрянські секції. До участі у їх роботі мали бути запрошені громадсько активні наддніпрянські політичні емігранти [3]. Секції допомоги цим емігрантам при окружних УГК, за участю самих емігрантів, були утворені в Тернополі, Теребовлі, Снятині, Копичинцях, Зборові, Збаражі, Скалі-Подільській та Гусятині [4]. 27 червня 1921 року утворена секція допомоги наддніпрянським емігрантам при окружному УГК у Снятині. Головою секції став В. Левицький, секретарем — С. Черняк, членами управи були В. Сімович, Є. Добрчинська, О. Лесикова, Р. Сімович [5].

Галицькі громадські інституції почали допомагати наддніпрянським емігрантам ще задовго до їх інституювання в секцію при УГК. Так, 24 грудня 1920 року УГК у Львові переказало окружному УГК в м. Тернополі 50 тис. марок польських для допомоги наддніпрянським біженцям в Тернополі та Микулинцях. Посприяти цьому мав член місцевого УГК адвокат С. Чикалюк [6]. Протягом січня — лютого 1921 року УГК витратив на допомогу наддніпрянським емігрантам 278403 марки польських [7]. З них уряд УНР в січні 1921 року виділив УГК на дані цілі загалом 100 тис. марок польських. Проте важке матеріальне становище наддніпрянських емігрантів спричиняло та-

кож і деякі непорозуміння всередині даної групи осіб. Як стверджувалося в одному з листів УГК до уряду УНР від 5 квітня 1921 року, асигнована урядом УНР допомога, однак, “збудила апетит у людей, котрі може якраз найменше заслугоували на узгляднення, а що ми всіх заспокоїти не могли, то се викликало напасти в “Ріднім краю” [щоденник, який виходив у Львові в 1920–23 рр. як орган Укр. Хліборобського Союзу, згодом Укр. Народної Партії, угодовського напрямку, підтримуваний польським урядом — авт.]”. Виходячи з таких обставин, УГК запропонувала уряду УНР надавати допомогу наддніпрянським біженцям відповідно до власних проектів, підготовлених ними. Такий проект, складений наддніпрянськими емігрантами, які перебували в Тернополі, був надісланий уряду УНР в екзилі 27 лютого 1921 року [8]. Крім цього, міністр віросповідань УНР І. Огієнко 22 березня 1921 року також виділив 20 тис. марок польських для бідних дітей наддніпрянських емігрантів у Львові, Скалі-Подільській, Чорткові та деяких інших містах Східної Галичини [9].

Допомогу наддніпрянським емігрантам надавали й інші галицькі громадські інституції. Як свідчить вхідна документація УГК у Львові, протягом лютого — квітня 1921 року в Скалі-Подільській місцева читальня “Просвіти” утримувала кухню для 40 емігрантів, з яких половина були наддніпрянцями [10].

До червня 1921 року обсяг грошової допомоги наддніпрянським емігрантам УГК загалом склав 291503 марки польські. Додатково наддніпрянським емігрантам було надано допомогу різноманітними речами особистого користування (всього 27 позицій) [11].

Про приблизну кількість наддніпрянських емігрантів в деяких населених пунктах Галичини, їх статевий та соціальний склад свідчить лист секції допомоги емігрантам з Наддніпрянської України УГК до виконуючого відділу УГК у Львові від 9 липня 1921 року. Так, у Львові на той момент відомості про себе Українському Комітету Біженців (УКБ) та Наддніпрянській секції УГК подали 174 особи, з яких було 109 чоловіків, 45 жінок та 20 дітей. Багато емігрантів тоді ще не зголосилися про себе до згаданих структур. За соціальним статусом серед згаданої кількості було 60% інтелігенції, 25% робітників та 15% селян. Зазначалося, що емігранти перебували у скрутно-

му матеріальному становищі через безробіття, особливо важко було знайти роботу інтелігенції [12].

14 липня 1921 року допомогу дітям наддніпрянських емігрантів у Східній Галичині — 50 тис. марок польських — надав Український фонд воєнних вдовиць і сиріт у Львові в особі провідних галицьких громадських діячів: д-ра К. Студинського та о. В. Лициняка [13]. В липні 1921 року допомогу Наддніпрянській секції УГК — 27 тис. австрійських крон — надала секція допомоги українським дітям та населенню Українського Жіночого Союзу у Відні [14]. В липні 1921 року Наддніпрянській секції УГК для допомоги наддніпрянським емігрантам 2 тис. марок польських пожертвувала жителька Перемишля С. Цеглинська [15]. 14 жовтня 1921 року в Музичному інституті ім. М. Лисенка на користь допомоги Наддніпрянській секції УГК був влаштований концерт галицькими мистецькими товариствами “Боян” і “Бандурист” під дирегуванням М. Гайворонського [16]. З метою отримання допомоги емігрантам у Галичині Наддніпрянська секція УГК 25 липня 1921 року також надіслала відповідні меморіали Генеральному делегату організації Американської християнської молоді (ІМСА) в Кракові, представництву Американського Червоного Хреста (ARC) у Варшаві, які містили інформацію про важке матеріальне та правове становище наддніпрянських політичних емігрантів, їх кількість, соціальний статус. Згадані організації надали посильну допомогу наддніпрянським політичним емігрантам [17].

Для того, щоб зрозуміти характер, обсяг та динаміку діяльності Наддніпрянської секції головної управи УГК, проаналізуємо звіт, складений 4 липня 1921 року головою цієї секції Р. Лащенком про її діяльність за червень представлений на розгляд виконавчого відділу УГК. Як відомо, Наддніпрянська секція УГК розпочала свою діяльність 2 червня 1921 року. Протягом місяця вона провела значну організаційну роботу. Було вжито заходів до утворення при окружних УГК секцій допомоги емігрантам з Наддніпрянської України. Був встановлений зв'язок з аналогічними Наддніпрянській секції УГК організаціями, які опікувалися емігрантами (Український Комітет Біженців у Львові тощо). Також було зібрано статистичні матеріали про кількість, матеріальний та правовий стан наддніпрянських політичних емігрантів у Галичині. Виготов-

лено матеріали для складання меморіалу про становище наддніпрянських емігрантів на теренах Східної Галичини, а також відозву до громадськості із закликом про допомогу емігрантам. Проведено підготовчу роботу в організації та пошуку роботи для емігрантів.

Щодо обсягу допомогової роботи Наддніпрянської секції УГК, то протягом червня 1921 року вона полягала в такому. На розгляд секції було внесено 32 заяви про видачу допомоги, з яких задоволено 20. Було внесено заяв про видачу допомоги емігрантам одягом та взуттям на 215 осіб, з яких було задоволено прохання 146 осіб, надано допомогу 7 особам в одержанні 13 безкоштовних обідів. Від еміграційних організацій та поодиноких осіб надійшло 73 заяви про пошук роботи, від підприємств та поодиноких осіб надійшли пропозиції на адресу Наддніпрянської секції УГК про працевлаштування 33 кваліфікованих та 2 некваліфікованих робітників [18].

22 липня 1921 року відбулося пленарне засідання Наддніпрянської секції УГК. (Секція складалася з числа таких наддніпрянських емігрантів, як В. Дорошенко — колишній член Союзу Визволення України, Л. Білецький, І. Мазепа, М. Таранович, М. Садовський, П. Гомріков, Р. Лащенко — голова секції, экс-голова апеляційного суду УНР; емігрантів Струтинського, Средства, Раковського). Порядок денний засідання містив звіт президії про діяльність секції з 2 червня по 22 липня 1921 року, розгляд меморіалу про становище українців-емігрантів. Йшлося про шляхи пошуку матеріальних засобів для допомоги емігрантам, організацію допомоги для наддніпрянських емігрантів та їх родин, організацію помешкань, культурно-освітню та правову допомогу емігрантам. Також розглянуто ряд організаційних питань діяльності секції, зокрема, щодо налагодження взаємовідносин з іншими громадськими організаціями, які також опікувалися емігрантами; кооптація нових членів для роботи в Наддніпрянській секції УГК [19]. В серпні 1921 року Наддніпрянська секція УГК також матеріально посприяла 16 членам комітету допомоги правникам при Українському правничому товаристві [20].

Діяльними були окружні УГК, а згодом і периферійні наддніпрянські секції при них. У вересні 1921 року Наддніпрянська секція окружного УГК в Борщові (голова секції — п. Сте-

пура) надала матеріальну допомогу 25 тамтешнім емігрантам [21]. 12 жовтня 1921 року УГК у Львові передало УКБ у Колодні 5 тис. марок польських та деякі речі для надання допомоги емігрантам [22].

Як свідчить звернення УГК у Львові до уряду УНР в екзилі у Тарнові, на 27 лютого 1921 року в Тернополі перебувало 400–500 наддніпрянських біженців. Згідно з повідомленням від 20 лютого 1921 року, до допомогової секції при окружному УГК в Тернополі увійшли як делегати від наддніпрянських емігрантів троє осіб. Місцевий комітет організував дешеву кухню, правничий відділ, культурно-освітній відділ, відділ праці, лікарсько-санітарний відділ, а також відділ збільшення засобів. Відділ праці створив майстерню жіночих виробів. Проте треба сказати, що і тут, у середовищі емігрантів, були наявні певні незгоди на матеріальному ґрунті, у яких деякі наддніпрянські політичні емігранти проявили себе досить егоїстично щодо решти таких же емігрантів. Окружний комітет УГК отримав від УГК у Львові 50 тис. марок польських на допомогу всім потребуючим наддніпрянським емігрантам. Однак частина колишніх урядовців УНР, які свого часу не отримали від уряду УНР платні, примусили окружний УГК у Тернополі виплатити їм з цих коштів 20 тис. марок польських як частину своїх неотриманих зарплат. Тому окружний УГК у Тернополі поскаржився до головного УГК у Львові, аби останній вплинув на тих наддніпрянських політичних емігрантів, які повели себе не найкращим чином та повернули гроші, які фактично їм не призначались [23].

У Тернополі наддніпрянські емігранти проживали у досить важких моральних та матеріальних умовах. Тому місцевим УГК та ініціативною групою тамтешньої наддніпрянської еміграції було утворено Тимчасову допомогову секцію при УГК для опіки над східноукраїнськими емігрантами. До складу цієї секції увійшли відомі в місті громадські діячі: від УГК — д-р Брикович, п. Конрадова, п. Дрогобицький. Також три делегати від ініціативної групи наддніпрянців — В. Поплавський, В. Павловський та емігрант Шкурат — були кооптовані до складу допомогової секції. Згодом до неї були залучені і такі наддніпрянські емігранти, як Є. Тиравський, М. Пележинський, А. Давиденко [24].

Заходами секції 8 лютого 1921 року було відраховано частину коштів з допомоги у розмірі 50 тис. марок польських, яку надав УГК у Львові, на “Дешеву кухню” в будинку місцевого Міщанського братства. Для цієї їдальні було також передплачено часопис “Український вістник”, а також при Міщанському братстві надавалася медична допомога наддніпрянським емігрантам. Про динаміку допомоги наддніпрянським політичним емігрантам окружним УГК в Тернополі свідчить така статистика: за лютий місяць 1921 року було видано 691 обід (518 платних і 173 безкоштовних). Власне, сама діюча допомогова секція наддніпрянським емігрантам при окружному УГК в Тернополі мала таку структуру: 1) Харчовий відділ (дешева кухня, підсобне господарство), 2) Відділ праці (майстерня кустарних виробів, організація артілей), 3) Відділ збільшення засобів (організація комерційних закладів для реалізації власних виробів, організація та проведення збору продуктів і грошей), 4) Культурно-освітній (книгозбірня-читальня, лекційні курси), 5) Правничий відділ (консультації наддніпрянським політичним емігрантам, правове забезпечення організації), 6) Санітарно-медичний відділ (медична допомога, санітарний догляд) [25].

Обсяги допомогової діяльності окружного УГК в м. Тернополі відображає статистичний звіт за період з 8 лютого по 8 травня 1921 року. Так, наддніпрянським емігрантам було видано 925 безкоштовних обідів на суму 32 тис. марок польських, видано допомоги речами 37 емігрантам на 13,3 тис. марок польських. Проведення для наддніпрянських емігрантів Шевченкового свята обійшлося у 2371 марку польську, проведення Великодня для 144 наддніпрянських емігрантів у Тернополі коштувало окружному УГК 18675 марок польських, допомога наддніпрянським емігрантам у м. Струсові склала 5041 марку польську, на придбання канцтоварів та інвентаря для організації було витрачено 7489 марок польських. З 8 лютого по 8 травня 1921 року окружний УГК в Тернополі витратив на допомогу емігрантам 79236 марок польських. Кошти на проведення даних заходів УГК в Тернополі здобував від УГК у Львові, власної господарської діяльності, а також завдяки пожертвам тернопільської громади [26].

У Тернополі в червні 1921 року перебувало вже понад 200 наддніпрянських емігрантів. Лише про 148 із них були деталь-

ні відомості. У Копичинцях — 158 емігрантів, а крім них ще 92 тамтешніх емігранти не подали на той час про себе детальних відомостей. В Снятині в червні 1921 року — 100, Скалі-Подільській — 200, Гусятині — 150 наддніпряських емігрантів. Загалом, як стверджувалося в доповіді секції допомоги емігрантам з Наддніпрянської України УГК, на червень 1921 року на теренах Галичини було 1004 наддніпрянських політичних емігранти, які перебували у важкому матеріальному становищі [27].

На травень — листопад 1921 року допомогову акцію провадила також відповідна секція при УГК в Чорткові. Нею було надано допомогу — 300–500 марок польських для виїзду вглиб території Східної Галичини для працевлаштування [28].

Окрім матеріальної допомоги, самоорганізовані при галицьких громадських організаціях політичні емігранти намагалися також відстоювати свої права. Як відомо, 15 липня 1921 року було оголошено розпорядження МВС Польщі, згідно з яким всі емігранти з Росії та України, які прибули в Польщу після 12 жовтня 1920 року, повинні були протягом двох місяців здобути закордонні паспорти для виїзду до радянських країн. Згідно з розпорядженням, цим емігрантам заборонялося перебувати в усіх повітах Волині, п'яти прикордонних з Радянською Україною повітах Східної Галичини і у таких воєводських містах, як Львів, Тернопіль, Станіслав. Виняток з цієї категорії емігрантів, згідно з розпорядженням, складала особи, яких на батьківщині переслідували за політичні злочини. Ці особи, відповідно до міжнародного права, користувалися правом азилу на території Польщі. Згідно із розпорядженням МВС Польщі, такі емігранти повинні були довести перед відповідними прикордонними староствами те, що вони справді переслідувалися за політичні злочини і що їм загрозувало позбавлення волі або навіть страта. Таке розпорядження польської влади поставило наддніпрянських політичних емігрантів у скрутне правове становище [29].

Наддніпрянська секція УГК вважала, що політичні емігранти в Польщі, згідно з міжнародним правом, мають право азилу, оскільки радянська влада вважала їх політичними злочинцями, частина з них зі зброєю в руках боролася проти большевицької окупації УНР. Всі ці обставини і змусили над-

дніпрянців емігрувати до Польщі [30]. Щоб практично захистити наддніпрянських політичних емігрантів від видворення за межі Польщі, Наддніпрянська секція УГК, в якій гуртувалася частина наддніпрянських політичних емігрантів, звернулася до президії намісництва у Львові з метою захисту наддніпрянських політичних емігрантів [31]. У зверненні Наддніпрянської секції УГК стверджувалося, що українці-емігранти, які перейшли Збруч та опинилися на території Галичини (зокрема, службовці уряду УНР, що перейшли кордон разом з урядом, який евакуювався на захід), безумовно залишили свій рідний край під примусом загрози фізичної розправи над ними з боку представників радянської влади — як з ворогами комуністичного ладу. Тому секція допомоги емігрантам з Наддніпрянської України УГК у Львові, як зазначалося у її зверненні, вважала за свій моральний обов'язок звернутись до президії намісництва у Львові з проханням вжити заходів перед урядом республіки Польщі, аби розпорядження Міністерства внутрішніх справ про примусове виселення емігрантів з місць їх перебування було припинено [32].

Можна припустити, що негласною причиною такого розпорядження могла бути і спроба польської влади в такий спосіб позбутися посилення українських самостійницьких прагнень в Галичині, які могли б виникнути при співпраці політично активних груп наддніпрянців та галичан, або, принаймні, контролювати чи нейтралізувати цей процес. Захищаючи наддніпрянських емігрантів, що перебували тоді на території Східної Галичини, від примусового виселення, Наддніпрянська секція УГК 13 вересня 1921 року направила також петицію до воєводства у Львові, де просила дозволити наддніпрянським політичним емігрантам і надалі перебувати на території Східної Галичини. В цьому документі вони навели аргументи на користь свого прохання. Так, у петиції Наддніпрянської секції УГК було зазначено, що до складу цієї секції входять визначні наддніпрянські громадські та урядові діячі, які самі є емігрантами і були змушені з політичних причин залишити територію УНР. До них належали професор Кам'янець-Подільського університету Л. Білецький та його дружина Н. Білецька, колишній прем'єр-міністр УНР І. Мазепа, екс-голова одного з повітових судів УНР Г. Мінченко, екс-президент апеляційного

суду УНР Р. Лащенко (він був головою Наддніпрянської секції УГК) та його дружина М. Лащенко, архітектор В. Сіцінський, колишні повітові комісари УНР Г. Денисенко та М. Таранович з дружиною М. Таранович, урядовець В. Дорошенко з дружиною Н. Дорошенко [33].

У зверненні стверджувалося, що зазначена секція УГК виконує відповідальну роботу в справі допомоги (матеріальної, правової, культурної та моральної) наддніпрянським емігрантам не тільки у Львові, а також через аналогічні секції при окружних відділеннях УГК і по всьому терені Східної Галичини. Тому, якби таке видворення згаданих провідних наддніпрянських політичних емігрантів сталося, то це могло би зруйнувати увесь головний апарат цієї громадської структури, а, отже, припинити роботу, яка велася секцією, тобто погіршити становище значної частини наддніпрянських політичних емігрантів в Східній Галичині, яке і без того було складним [34].

Поряд з допомогою діяльністю, Наддніпрянська секція УГК також декларувала і свої суспільно-політичні позиції. Так, 1 жовтня 1921 року на адресу президії З'їзду волинського православного духовенства в м. Почаєві Наддніпрянська секція УГК надіслала свої вітання з приводу його початку. Цей документ цікавий тим, що в ньому наддніпрянські політичні емігранти, які гуртувалися в даній галицькій громадській організації, спробували публічно висловити свою точку зору з приводу актуальних тоді питань релігійного життя на Україні. В контексті ідеї незалежності України вони вважали необхідним елементом і церковну конфесійну незалежність від будь-яких зовнішніх чинників. Тому представники наддніпрянської політичної еміграції спробували окреслити перед З'їздом волинського православного духовенства зміст цієї церковної незалежності: "Автокефалія української церкви народньої, виборність духовенства паствою, служба на рідній народіві українській мові, наближення обряду церковного і культів релігійних до традицій і звичаїв давньої української церкви се та конкретна праця... яка лежить на обов'язкові сучасного Волинського Православного Духовенства та його з'їзду" [35].

Отже, можна зробити висновок про те, що участь наддніпрянських політичних емігрантів у діяльності Українського Горожанського Комітету фактично зводилася до самопомоги

шляхом самоорганізації і, за незначним винятком, не мала ви-
 разного політичного характеру. Обоюдна співпраця з місце-
 вим галицьким громадянством давала їм можливість адаптува-
 тися до місцевих умов та обмінюватися своїми політичними та
 культурними цінностями.

Джерела та література

1. Павленко М. Допомога української громадськості Польщі біжен-
 цям з Великої України // Проблеми слов'янознавства. — 2000. —
 Вип. 51. — С. 107.
2. Там само. — С. 108.
3. Меморіал, звіти, повідомлення та ін. документи про становище
 емігрантів з Наддніпрянської України. — ЦДІАУ у Львові. —
 Ф. 462. — Оп. 1. — Спр. 187. — Арк. 4.
4. Журнал реєстрації вхідної та вихідної кореспонденції секції. —
 Центральний державний історичний архів України в м. Львові
 (далі — ЦДІАУ у м. Львові). — Ф. 462. — Оп. 1. — Спр. 199. —
 Арк. 8.
5. Листування з урядом УНР в Тарнові, українськими організаці-
 ями в Східній Галичині і закордоном та місцевими комітетами про
 організацію допомоги емігрантам з Наддніпрянської України. —
 ЦДІАУ у м. Львові. — Ф. 462. — Оп. 1. — Спр. 190. — Арк. 96.
6. Там само. — Арк. 43.
7. Там само. — Арк. 4.
8. Там само. — Арк. 1, 5.
9. Там само. — Арк. 3.
10. Там само. — Арк. 35.
11. Протоколи, звіти, повідомлення, листи уряду УНР та ін. документи
 про діяльність секції. — ЦДІАУ у м. Львові. — Ф. 462. — Оп. 1. —
 Спр. 186. — Арк. 4.
12. Меморіал, звіти, повідомлення... — Арк. 11.
13. Листування з урядом УНР в Тарнові, українськими організаці-
 ями... — Арк. 44.
14. Там само. — Арк. 46.
15. Там само. — Арк. 47.
16. Листування з культурно-освітніми установами про влаштування
 благодійних концертів на потреби секції. — ЦДІАУ у м. Львові. —
 Ф. 462. — Оп. 1. — Спр. 193. — Арк. 4.
17. Меморіал, звіти, повідомлення... — Арк. 31.
18. Протоколи, звіти, повідомлення, листи уряду УНР... — Арк. 3.
19. Там само. — Арк. 7, 28.
20. Листування з урядом УНР в Тарнові, українськими організаці-
 ями... — Арк. 49.
21. Там само. — Арк. 19.
22. Там само. — Арк. 28.

23. Там само. — Арк. 96.
24. Там само. — Арк. 111.
25. Там само. — Арк. 101.
26. Там само. — Арк. 106.
27. Меморіал, звіти, повідомлення... — Арк. 13.
28. Листування з урядом УНР у Тарнові, українськими організаціями... — Арк. 120.
29. Меморіал, звіти, повідомлення... — Арк. 20.
30. Там само. — Арк. 26.
31. Там само. — Арк. 19.
32. Там само. — Арк. 20.
33. Листування з урядом УНР в Тарнові, українськими організаціями... — Арк. 66.
34. Протоколи, звіти, повідомлення, листи уряду УНР... — Арк. 29.
35. Там само. — Арк. 26.

Анотації

***Иващук В.* Участие поднепровских политических эмигрантов в деятельности галицкой общественной организации “Украинский Горожанский Комитет” в 1921 году.**

В статье освещается деятельность части поднепровской политической эмиграции в структуре галицкой общественной организации Украинский Горожанский Комитет и ее сотрудничество с галицкой общественностью.

***Ivaschuk V.* The participation of upper-Dnieper political refugees in the activity of Galician public organization “Ukrainian Civil Committee” in 1921.**

The activity of a part of the upper-Dnieper political emigration in the structure of Galician public organization Ukrainian Civil Committee and their cooperation with Galician community have been investigated in this article.

В. В. Ковалик

ПОРУШЕННЯ ЗАКОННОСТІ ПРАЦІВНИКАМИ НКВС-МВС ТА ІНШИХ ПРАВООХОРОННИХ СТРУКТУР НА ТЕРЕНАХ СТАНІСЛАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В ПЕРШІ ПОВОЄННІ РОКИ (1945 –1947 РР.): ПРИЧИНИ І НАСЛІДКИ

Питання діяльності правоохоронних органів на теренах УРСР у повоєнні роки за останні роки знайшло своє відображення у ряді наукових праць, збірниках документів, матеріалах конфе-